Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Dreptul la un mediu sănătos în Uniunea Europeană, în special în contextul războiului din Ucraina”

(aviz din proprie inițiativă)

(2023/C 228/02)

Raportoare: **Ozlem YILDIRIM**

Decizia Adunării Plenare	27.10.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
	Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	13.4.2023
Adoptat în sesiunea plenară	27.4.2023
Sesiunea plenară nr.	578
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotrivă/abțineri)	162/1/1

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. La 23 iunie 2022, Ucraina a devenit țară candidată la aderarea la UE. Atunci când Ucraina va adera la UE, ea va fi cel mai mare sau al doilea stat membru ca suprafață. Teritoriul mare al Ucrainei se mândrește cu ecosisteme diverse; într-adevăr, conform informațiilor furnizate de secretariatul Convenției privind diversitatea biologică (CDB), teritoriul Ucrainei acoperă 6 % din suprafața Europei, dar găzduiește 35 % din biodiversitatea sa.

1.2. Printre daunele aduse de război mediului se numără degradarea ecosistemelor, poluarea aerului și a apei, precum și contaminarea terenurilor arabile și a pășunilor. Potrivit rapoartelor, de la începutul războiului, 200 000 de hectare de pădure au fost afectate de incendii, 680 000 de tone de combustibili fosili au fost mistuite de flăcări și 180 000 de metri cubi de sol au fost contaminați cu muniție. Războiul a degradat zone protejate și a distrus stații de epurare a apei. Conflictul a generat peste 100 de incendii forestiere, care au eliberat în atmosferă 33 de milioane de tone de CO_2.

1.3. Aplicând o definiție propusă de unii experți juriști și publicată în iunie 2021, acțiunile Rusiei pot fi considerate ecocid. Comitetul Economic și Social European (CESE) a solicitat ca „ecocidul”, astfel cum a fost definit de Grupul de experți independenți pentru definirea juridică a ecocidului, să fie codificat ca infracțiune în temeiul dreptului UE. Recunoașterea infracțiunii de ecocid în Directiva UE revizuită privind infracțiunile împotriva mediului va duce la evoluții în legislația din afara UE, în special în cadrul Curții Penale Internaționale, care ar putea contribui la tragerea la răspundere a Rusiei într-un mod care să reflecte daunele ecologice și de mediu cauzate.

CESE:

1.4. subliniază urgența de a îmbunătăți protecția mediului pentru drepturile fundamentale în UE și în afara acesteia, care a fost exacerbată de daunele aduse mediului de războiul din Ucraina, inclusiv daunele aduse sănătății fizice și mentale a oamenilor, degradarea ecosistemelor, poluarea aerului și apei și contaminarea terenurilor arabile și a pășunilor, care amenință producția agricolă în mod direct și scot la lumină fragilitatea securității alimentare mondiale;

1.5. atrage atenția asupra impactului social și de mediu al invaziei Rusiei și asupra importanței și nevoii de sprijin pentru documentarea, cartografierea și măsurarea acestor consecințe, cu scopul de a asigura protecția juridică a mediului și tragerea la răspundere a vinovaților și de a construi bazele unei redresări postbelice verzi și durabile și de a contribui la evaluarea nevoilor financiare atunci când se realocă fonduri pentru redresarea verde;

1.6. invită Comisia și Consiliul să ia măsuri pentru a identifica efectele negative asupra mediului ale războiului ilegal al Rusiei împotriva Ucrainei și implicațiile acestora asupra drepturilor omului. Comisia și Consiliul trebuie să sprijine eforturile societății civile de a documenta daunele aduse mediului, inclusiv infracțiunile împotriva mediului comise de Rusia, și să sprijine rolul societății civile în modelarea reconstrucției Ucrainei;

1.7. îndeamnă UE să contribuie la protejarea mediului din Ucraina și la repararea daunelor aduse de război mediului. CESE susține că toate eforturile de reconstrucție vor fi realizate în conformitate cu standardele internaționale ale OIM și cu principiile condiționalității sociale;

1.8. subliniază că sănătatea umană nu poate fi separată de calitatea mediului – sănătatea ecosistemelor, a animalelor și a oamenilor sunt interconectate – și că UE trebuie să protejeze acest drept. Deteriorarea mediului este cauza principală a problemelor de sănătate. Poluarea fonică, de exemplu, duce la 12 000 de decese pe an. Interconectarea dintre mediu și sănătatea umană este, de asemenea, evidentă în special în domeniul securității alimentare;

1.9. invită Comisia și Consiliul să consolideze metodele de inspecție alimentară și agricolă atunci când produsele intră pe piața unică, acordând o atenție deosebită detectării poluării mediului provocate de războiul din Ucraina, pentru a garanta sănătatea tuturor cetățenilor europeni și a mediului nostru;

1.10. subliniază că dreptul la un mediu sănătos este vital pentru bunăstarea socială și economică a cetățenilor din Europa și din întreaga lume. Se estimează că aproximativ 40 % din locurile de muncă la nivel mondial depind de un climat și de un ecosistem sănătoase. În lumina cadrului juridic internațional și a acestei realități dure, nu este surprinzător faptul că numeroase acte legislative ale UE au fost adoptate pentru ca UE să-și poată îndeplini obligația de a asigura respectarea dreptului la un mediu sănătos;

1.11. încurajează toate statele membre și instituțiile europene să își intensifice eforturile de îmbunătățire a eficacității instrumentelor juridice existente, întrucât eficacitatea în practică este adesea deficitară. Numeroasele exemple de litigii care pun în discuție eșecurile statelor membre sau ale UE în domenii precum aerul curat, clima, pescuitul sau apa arată măsura în care autoritățile publice nu reușesc să garanteze respectarea acestui drept.

2. **Observații generale**

2.1. *Dreptul la un mediu sănătos în contextul războiului purtat de Rusia în Ucraina și al aderării Ucrainei la UE*

2.1.1. La 16 martie 2022, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a exclus Rusia cu efect imediat ([1]). Astfel, în timp ce UE se afla în plin proces de negociere a aderării sale la Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția”), la 16 septembrie 2022, Rusia a încetat să mai aibă obligații în temeiul acesteia. Acest fapt a redus semnificativ protecția drepturilor omului pe întregul continent european. Cu toate acestea, la momentul invaziei și până la 16 septembrie 2022, Rusia avea obligații în temeiul Convenției și, în pofida retragerii Rusiei din instituțiile internaționale, țara era și rămâne supusă unei game largi de obligații internaționale. Acestea se referă nu numai la drepturile omului ([2]), ci și la mediu: Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice ([3]) și Convenția privind biodiversitatea se numără printre obligațiile pe care Rusia le-a încălcat în agresiunea sa.

2.1.2. Este esențial să se asigure faptul că drepturile omului și mediul sunt protejate în restul Europei – nu numai în cele 27 de state membre ale UE, unde protecția drepturilor omului va fi consolidată prin aderarea Uniunii la Convenție, ci și în celelalte 19 state membre ale Consiliului Europei, inclusiv în Ucraina.

([1]) CM/Del/Dec(2022) 1431/2.3, *Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine*. (Consecințele agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei).

([2]) ‚A se vedea, de exemplu, articolul 11 alineatul (2) litera (b) din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

([3]) A se vedea, de exemplu, articolul 3 alineatul (5): „Părțile ar trebui să coopereze pentru a promova un sistem economic internațional deschis și favorabil care să genereze creștere economică și dezvoltare în toate Părțile”.

2.1.3. Acest lucru este cu atât mai important cu cât, la 23 iunie 2022, Ucraina a devenit țară candidată la aderarea la UE. Atunci când Ucraina va adera la UE, ea va fi cel mai mare sau al doilea stat membru ca suprafață ([4]). Teritoriul Ucrainei se mândrește cu ecosisteme diverse; într-adevăr, conform informațiilor furnizate de secretariatul Convenției privind diversitatea biologică (CDB) ([5]), teritoriul Ucrainei acoperă 6 % din suprafața Europei, dar găzduiește 35 % din biodiversitatea sa. În plus, atât terenurile agricole ale țării, esențiale pentru aprovizionarea cu alimente la nivel mondial, cât și infrastructura sa extinsă pentru combustibili fosili, de care anumite state membre învecinate depind în mod special pentru aprovizionarea cu energie au fost supuse unei presiuni imense în ultimul an.

2.1.4. Aplicând o definiție propusă de unii experți juriști și publicată în iunie 2021 ([6]), acțiunile Rusiei pot fi considerate ecocid. Din 2001, Codul penal ucrainean ([7]) include infracțiunea de ecocid. În paralel cu decizia Parlamentului European ([8]), CESE a solicitat ca „ecocidul", astfel cum a fost definit de Grupul de experți independenți pentru definirea juridică a ecocidului, să fie codificat ca infracțiune în temeiul dreptului UE ([9]). Recunoașterea infracțiunii de ecocid în Directiva UE revizuită privind infracțiunile împotriva mediului va duce la evoluții în legislația din afara UE, în special în cadrul Curții Penale Internaționale, care ar putea contribui la tragerea la răspundere a Rusiei într-un mod care să reflecte daunele ecologice și de mediu cauzate.

2.1.5. La 19 ianuarie 2023, Parlamentul European a adoptat o rezoluție prin care solicita înființarea unui tribunal pentru crima de agresiune împotriva Ucrainei – susținută de CESE în sesiunea sa plenară din februarie ([10]). Textul rezoluției menționează de două ori aspecte legate de mediu. În primul rând, recunoaște legătura dintre război și daunele pe termen lung aduse mediului natural și climei. În al doilea rând, solicită crearea unui registru internațional care să consemneze, printre altele, daunele extinse și grave aduse mediului natural și climei, pentru a contribui la determinarea reparațiilor viitoare pentru daunele cauzate. În acest context, este esențial să se evidențieze și să se consolideze ideea că daunele aduse mediului reprezintă o armă de război, precum și ca aceste infracțiuni să fie urmărite penal.

2.1.6. Printre daunele aduse de război mediului se numără degradarea ecosistemelor, poluarea aerului și a apei, precum și contaminarea terenurilor arabile și a pășunilor. De exemplu, scurgerile a două conducte de gaz rusești din Marea Baltică ar putea avea un impact fără precedent asupra climei și a altor aspecte ale mediului ([11]). De la începutul războiului, 200 000 de hectare de pădure au fost afectate de incendii, 680 000 de tone de combustibili fosili au fost mistuite de flăcări și 180 000 de metri cubi de sol au fost contaminați cu muniție. Războiul a degradat zone protejate și a distrus stații de epurare a apei. Pericolul este cu atât mai mare cu cât Ucraina este a doua cea mai nuclearizată țară din Europa, cu 15 reactoare. Conflictul a generat peste 100 de incendii forestiere, care au eliberat în atmosferă 33 de milioane de tone de CO_2. Bombardamentele rusești distrug biodiversitatea ucraineană. Experții ucraineni estimează daunele aduse mediului de Rusia la 24 de miliarde EUR.

2.1.7. Războiul din Ucraina generează provocări fără precedent și de durată pentru mediu. De asemenea, el afectează negativ sănătatea fizică și mentală, integritatea și bunăstarea poporului ucrainean și ale generațiilor sale viitoare. Aceste efecte sunt și mai grave pentru grupurile vulnerabile și trebuie să se acorde o atenție deosebită efectului psihologic al războiului și problemelor de sănătate mintală. Războiul contaminează aerul, apa și solul, și produce poluare fonică, toate acestea afectând victimele timp de mai multe generații. Se poate considera că multe probleme depășesc frontierele Ucrainei și există, în mod colectiv, riscuri grave pentru sănătatea publică. Se știe că, la fel ca efectele războiului, efectele degradării mediului asupra sănătății mintale și fizice, în special impactul contaminării aerului, solului și apei, au caracter intergenerațional. Nu numai copiii care trăiesc acum în Ucraina sau care sunt în prezent refugiați vor suferi impactul acestor efecte; vor avea de suferit și generațiile viitoare.

2.1.8. Din acest motiv, eforturile mișcărilor și organizațiilor de tineret din Ucraina de a se asigura că generația lor are un cuvânt de spus sunt deosebit de intense. Este important ca vocile și opiniile lor să facă parte din eforturile de reconstrucție.

([4]) Niciun stat membru nu este mai mare. Dintre țările candidate, doar Turcia este mai mare.
([5]) Convenția privind diversitatea biologică: Strategia națională privind biodiversitatea și planul de acțiune.
([6]) „Acțiuni contrare legii sau deliberate comise având cunoștință de faptul că există o probabilitate foarte mare ca aceste acțiuni să aducă daune grave mediului și de amploare sau pe termen lung", Stop Ecocide Foundation.
([7]) Codul penal al Ucrainei.
([8]) Decizia din 29 martie 2023.
([9]) Avizul CESE „Protecția mediului prin intermediul dreptului penal" (JO C 290, 29.7.2022, p. 143).
([10]) JO C 146, 27.4.2023, p. 1.
([11]) Nord Stream:*Nord Stream: Russian gas pipe leaks could have an „unprecedented" environmental impact | Euronews* (Nord Stream: scurgerile de gaze de la conductele rusești ar putea avea un impact „fără precedent" asupra mediului).

2.1.9. Daunele aduse ecosistemului nostru comun, precum degradarea solurilor, amenință direct producția agricolă viitoare și evidențiază fragilitatea securității alimentare globale. În special, structura actuală a pieței de mărfuri nu produce rezultatele necesare pentru „economia durabilă de care avem nevoie" și nici pentru obiectivele legate de dezvoltarea durabilă, ambiția climatică și tranziția justă consacrate în Agenda 2030 a ONU și în Pactul verde european, ci acționează mai curând contrar acestora ([12]).

2.1.10. Societatea civilă a jucat un rol-cheie în protejarea mediului din Ucraina înaintea războiului. Războiul a afectat semnificativ capacitatea societății civile de a-și desfășura activitățile. Mulți activiști din domeniul mediului au fost nevoiți să fugă sau contribuie la eforturile defensive în contextul războiului. Cei care mai sunt încă în măsură să activeze și-au îndreptat atenția înspre documentarea consecințelor războiului de agresiune al Rusiei asupra mediului ([13]). Implicarea lor va fi vitală în reconstruirea mediului Ucrainei și în asigurarea faptului că Ucraina adoptă dreptul UE în materie de mediu pentru a putea adera la Uniune.

2.1.11. Protecția mediului și impactul asupra vieții zilnice și a sănătății sunt în continuare importante pentru ucraineni. Mai mult decât atât, conform unui sondaj public, 95,2 % dintre respondenți consideră că refacerea naturii va fi importantă în etapa de reconstrucție a Ucrainei după război ([14]).

2.1.12. Cu un sprijin internațional adecvat, distrugerea de către Rusia a infrastructurii industriei grele a Ucrainei ar putea fi transformată într-o oportunitate pentru Ucraina de a-și valorifica potențialul solar și eolian și de a reconstrui mai bine și mai ecologic cu surse alternative de energie electrică, în beneficiul cetățenilor săi și al celor din afara frontierelor sale, ceea ce ar consolida în mod substanțial poziția Ucrainei în cadrul negocierilor sale de aderare la UE.

2.1.13. În prezent, situația rămâne instabilă. Există incertitudini serioase legate de viitor. Dincolo de tragedia umană și umanitară, vor apărea întrebări cu privire la costul final al reconstrucției Ucrainei și la măsura în care Rusia poate fi trasă la răspundere pentru suportarea acestuia. Uniunii Europene îi revine un rol important de jucat. În rezoluția CESE *„Războiul din Ucraina și impactul său economic, social și ecologic"* ([15]), pe lângă impactul asupra ființelor umane, CESE a subliniat că impactul războiului asupra mediului ca urmare a bombardamentelor, a scurgerilor de petrol și gaze și a incidentelor din fabricile chimice și centralele nucleare reprezintă o preocupare majoră pentru ucraineni, UE și restul lumii. Acest impact ecologic va avea, în mod inevitabil, consecințe de durată pentru sănătatea umană și pentru ecosisteme. Impactul războiului asupra mediului este o amenințare reală asupra populației: poluarea va rămâne prezentă ani de zile, ceea ce crește riscul de cancer, de boli respiratorii și de întârzieri de dezvoltare la copii, avertizează experții ONU ([16]). Sănătatea reproductivă reprezintă un alt motiv de îngrijorare. CESE a subliniat că UE trebuie să contribuie la protejarea mediului Ucrainei și să repare daunele ecologice provocate de război. CESE susține că toate eforturile de reconstrucție vor fi întreprinse în conformitate cu standardele internaționale ale OIM și cu principiile condiționalității sociale. CESE a propus ca UE să răspundă prin programe precum RescEU și LIFE, în coordonare cu mecanismele naționale, regionale și locale, pe de o parte, și cu sectorul privat și cu ONG-urile, pe de altă parte.

2.1.14. Deși războiul încă nu s-a terminat, cooperarea transfrontalieră dintre organizațiile societății civile, guverne și organizațiile internaționale este importantă pentru cartografierea și monitorizarea daunelor aduse mediului cu consecințe transfrontaliere, pentru a evalua amploarea daunelor și nevoile financiare, a stimula investițiile și a realoca resurse pentru o refacere durabilă și socială a Ucrainei. În cazul cartografierii, AEM a sprijinit eforturile de îmbunătățire a capacității de colectare a informațiilor care reflectă starea mediului înainte de război, care ar putea fi utilizate ca bază de plecare în procesele de monitorizare ([17]).

2.1.15. Comisia și Consiliul trebuie să sprijine eforturile societății civile de documentare a daunelor aduse mediului, inclusiv a infracțiunilor împotriva mediului comise de Rusia. De asemenea, UE trebuie să se asigure că eforturile sale de a sprijini reconstrucția Ucrainei previn și atenuează efectele ecologice și de mediu nefaste ale războiului, pentru a asigura respectarea drepturilor omului.

([12]) Avizul CESE *„Criza prețurilor la alimente: rolul speculațiilor și propuneri concrete de acțiune în urma războiului din Ucraina"* (JO C 100, 16.3.2023, p. 51).

([13]) A se vedea, de exemplu, activitatea organizației EcoAction: *Crimes against the environment after one month of Russia's war against Ukraine* – Ecoaction (Crime împotriva mediului la o lună de la începutul războiului Rusiei împotriva Ucrainei).

([14]) *How the war does change Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession* (Cum îi schimbă războiul pe ucraineni: sondaj de opinie public privind războiul, mediul, reconstrucția după război și aderarea la UE), Centrul de resurse și analiză „Societate și mediu", 2023.

([15]) JO C 290, 29.7.2022, p. 1.

([16]) OCDE, iulie 2022, *' environnementales de la guerre en Ukraine et perspectives pour une reconstruction verte (oecd.org)* (Consecințele de mediu ale războiului din Ucraina și perspective pentru o reconstrucție verde).

([17]) Sistemul partajat de informații referitoare la mediu (SPIM) al Instrumentului european de vecinătate (IEV).

2.1.16. Eforturile UE trebuie, de asemenea, să garanteze că economia Ucrainei și cea a UE nu mai depind de combustibilii fosili și că eforturile de reconstrucție nu se mai axează pe infrastructura pentru combustibili fosili. Totodată, acțiunile UE trebuie să garanteze că Ucraina poate juca un rol în sistemul alimentare global și – în vederea aderării Ucrainei la UE – că UE este în măsură să își îndeplinească angajamentele asumate în temeiul Acordului de la Paris și al Acordului de la Kunming-Montreal. De asemenea, UE ar trebui să se asigure că programele sale de sancțiuni au un impact pozitiv asupra mediului. ONG-urile au solicitat, de exemplu, utilizarea unor sancțiuni care ar afecta capacitatea Rusiei nu numai de a-și continua războiul ilegal, ci și de a profita de pe urma pescuitului ilegal, nereglementat și nedeclarat ([18]).

2.2. **Obligația juridică a UE de a proteja dreptul la un mediu sănătos**

2.2.1. La 28 iulie 2022, Adunarea Generală a ONU a adoptat o rezoluție de referință care recunoaște dreptul la un mediu curat, sănătos și durabil ca drept al omului ([19]), care invită națiunile, organizațiile internaționale, întreprinderile și toate celelalte părți interesate să își intensifice eforturile pentru a asigura un mediu curat, sănătos și durabil pentru toți. Cele 27 de state membre ale UE au votat în favoarea rezoluției, la fel ca marea majoritate a națiunilor. Reiterând Raportul de informare pe 2021 al CESE „*Protecția mediului ca o condiție prealabilă pentru respectarea drepturilor fundamentale*" ([20]), rezoluția ONU recunoaște că „degradarea mediului, schimbările climatice, pierderea biodiversității, deșertificarea și dezvoltarea nesustenabilă constituie unele dintre cele mai presante și mai grave amenințări la adresa capacității generațiilor prezente și viitoare de a se bucura efectiv de toate drepturile omului". Printre altele, rezoluția invită organizațiile internaționale, cum ar fi UE, „să îmbunătățească cooperarea internațională, să consolideze construirea de capacități și să continue schimbul de bune practici pentru a intensifica eforturile de garantare a unui mediu curat, sănătos și durabil pentru toți".

2.2.2. Dreptul la un mediu sănătos recunoaște legătura fundamentală dintre mediu și sănătatea umană. Sănătatea umană și calitatea mediului nu pot fi separate una de cealaltă: sănătatea ecosistemelor, a animalelor și a oamenilor sunt interconectate, iar UE trebuie să protejeze acest drept. Deteriorarea mediului este cauza principală a problemelor de sănătate. De exemplu, în 2019, 307 000 de decese premature au fost atribuite particulelor fine în suspensie, 40 400 dioxidului de azot și 16 800 la expunerea acută la ozon ([21]). Desigur, problema se extinde dincolo de calitatea aerului. Poluarea fonică, de exemplu, duce la 12 000 de decese pe an ([22]). Interdependența dintre sănătatea mediului și sănătatea umană este, de asemenea, deosebit de evidentă în domeniul siguranței alimentare.

2.2.3. Din punctul de vedere al ordinii juridice, UE este lider mondial în ceea ce privește recunoașterea, la nivel supranațional, a dreptului la un mediu sănătos. Dispozițiile tratatelor (articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale și articolul 11 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene), împreună cu diverse alte dispoziții, în special articolul 3 alineatul (3) și articolul 21 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană, articolul 191 din TFUE ([23]), precum și diverse alte dispoziții ale Cartei ([24]), coroborate, echivalează cu recunoașterea dreptului la un mediu curat, sănătos și durabil. În temeiul articolului 51 alineatul (1) din Cartă, instituțiile Uniunii sunt supuse acestei obligații în orice moment, iar statele membre sunt supuse acestei obligații atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii ([25]). Parlamentul European a solicitat ca „dreptul la un mediu sănătos să fie recunoscut în Cartă" și ca UE „să promoveze inițiativa de a recunoaște un drept similar și la nivel internațional" ([26]).

2.2.4. În temeiul articolului 52 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale, UE este, de asemenea, obligată să respecte dispozițiile convenției atunci când dispozițiile Cartei corespund dispozițiilor convenției. În special prin dreptul la respectarea vieții private, a vieții de familie și a domiciliului (articolul 7 din Cartă, articolul 8 din Convenție), se consideră că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut deja dreptul la un mediu sigur și sănătos ([27]). Acest lucru implică nu

([18]) *Agence Europe, Europe Daily Bulletin Nr. 13014, Thirteen NGOs call for inclusion of Russian fishing vessels in upcoming EU sanctions against Putin's regime* (Treisprezece ONG-uri solicită includerea navelor de pescuit rusești în următorul val de sancțiuni ale UE împotriva regimului lui Putin), 6 septembrie 2022.

([19]) Rezoluție (A/76/L.75) – Biblioteca digitală a ONU.

([20]) Raportul de informare al CESE: Protecția mediului ca o condiție prealabilă pentru respectarea drepturilor fundamentale.

([21]) Agenția Europeană de Mediu, „Calitatea aerului în Europa în 2021: Impactul poluării aerului asupra sănătății în Europa", 15 noiembrie 2021.

([22]) Agenția Europeană de Mediu, „Riscurile pentru sănătate cauzate de zgomotul din mediul înconjurător în Europa", 14 decembrie 2020.

([23]) Acest articol stabilește obiectivele politicii de mediu a UE.

([24]) În special articolul 2 (dreptul la viață), articolul 3 (dreptul la integritate al persoanei), articolul 35 (asigurarea unui nivel ridicat de sănătate umană în definirea și punerea în aplicare a politicilor și activităților UE) și articolul 38 (protecția consumatorilor).

([25]) Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

([26]) P9_TA (2021) 0277, Strategia UE privind biodiversitatea pentru 2030: *Readucerea naturii în viețile noastre*,. 143.

([27]) Irmina Kotiuk, Adam Weiss și Ugo Taddei, în *Journal of Human Rights and the Environment*, vol. 13, ediție specială, septembrie 2022.

numai obligații negative (obligația de a nu afecta dreptul la un mediu sănătos), ci și obligații pozitive, de a lua măsuri, cum ar fi cele privind calitatea aerului, pentru a asigura respectarea acestui drept ([28]). Aceste obligații vor deveni și mai stricte odată ce UE va adera la convenție, astfel cum are obligația în temeiul articolului 6 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană. La fel ca Parlamentul European, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a solicitat un protocol la convenție care să recunoască în mod explicit „dreptul la un mediu sigur, curat, sănătos și durabil" ([29]). Astfel, acest drept ar fi pus în aplicare în cele 27 de state membre ale UE și în cele 19 țări terțe care fac parte la rândul lor din Consiliul Europei.

2.2.5. De asemenea, UE este recunoscută pe scară largă ca având o influență semnificativă asupra reglementărilor internaționale în ceea ce privește mediul. Diverse domenii ale legislației UE care afectează dreptul la un mediu sănătos – în special normele privind substanțele toxice în temeiul Regulamentului REACH ([30]) – sunt cazuri clasice ale „efectului Bruxelles" ([31]), prin care normele UE devin standarde globale.

2.2.6. Dreptul la un mediu sănătos este vital pentru bunăstarea socială și economică a persoanelor din Europa și din întreaga lume. Se estimează că aproximativ 40 % din locurile de muncă la nivel mondial depind de un climat și de un ecosistem sănătoase ([32]). În lumina cadrului juridic internațional și a acestei realități dure, nu este surprinzător faptul că numeroase acte legislative ale UE au fost adoptate pentru ca UE să-și poată îndeplini obligația de a asigura respectarea dreptului la un mediu sănătos. Normele UE privind calitatea aerului înconjurător (Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului ([33])) reprezintă un exemplu clar în acest sens. Avocata generală Kokott a tras concluzia că „dispozițiile privind calitatea aerului înconjurător concretizează obligațiile de protecție ale Uniunii care decurg din dreptul fundamental la viață prevăzut la articolul 2 alineatul (1) din cartă, precum și din nivelul ridicat de protecție a mediului impus în temeiul articolului 3 alineatul (3) TUE, al articolului 37 din cartă și al articolului 191 alineatul (2) TFUE." ([34]) Pentru protecția maximă a sănătății umane, CESE recomandă ca până în 2030 UE să își alinieze pe deplin standardele privind calitatea aerului cu Orientările globale ale Organizației Mondiale a Sănătății privind calitatea aerului.

2.2.7. Programele de acțiune pentru mediu ale UE – prevăzute la articolul 192 alineatul (3) din TFUE – recunosc din ce în ce mai mult dreptul la un mediu sănătos. Cel de al 8-lea program de acțiune pentru mediu recunoaște în mod explicit că „înregistrarea de progrese în direcția recunoașterii dreptului la un mediu curat, sănătos și durabil, astfel cum este prevăzut în Rezoluția nr. 48/13 a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, este o condiție favorabilă pentru realizarea obiectivelor prioritare ale PAM 8." ([35])

2.2.8. Cu toate acestea, adesea lipsește eficacitatea în practică ([36]), iar CESE încurajează toate statele membre și instituțiile europene să își intensifice eforturile de îmbunătățire a eficacității instrumentelor juridice existente. Numeroasele exemple de litigii care pun în discuție eșecurile statelor membre sau ale UE în domenii precum aerul curat, clima, pescuitul sau apa arată măsura în care autoritățile publice nu reușesc să garanteze respectarea acestui drept.

2.2.9. În contextul războiului purtat de Rusia în Ucraina și al viitoarei aderări a Ucrainei la UE, este mai important decât oricând ca UE și statele membre să asigure respectarea dreptului la un mediu sănătos. Acest lucru înseamnă că protecția mediului trebuie să aibă aceeași prioritate ca alte domenii ale dreptului, precum concurența sau protecția datelor, în care UE este un model global din punct de vedere atât teoretic, cât și practic.

([28]) În ceea ce privește obligațiile pozitive în temeiul articolului 8 din convenție (și, prin urmare, al articolului 7 din Cartă), a se vedea, de exemplu, cauza *Fadeyeva împotriva Rusiei*, cererea nr. 55723/00, hotărârea din 9 iunie 2005.

([29]) Rezoluția 2396 (2021), *Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe* (Consacrarea dreptului la un mediu sănătos: nevoia de acțiune îmbunătățită a Consiliului Europei).

([30]) Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH), de înființare a Agenției Europene pentru Produse Chimice, de modificare a Directivei 1999/45/CE și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 793/93 al Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 1488/94 al Comisiei, precum și a Directivei 76/769/CEE a Consiliului și a Directivelor 91/155/CEE, 93/67/CEE, 93/105/CE și 2000/21/CE ale Comisiei (JO L 396, 30.12.2006, p. 1).

([31]) 30. Anu Bradford, Efectul Bruxelles: *How the European Union Rules the World* (Modul în care Uniunea Europeană reglementează lumea), Oxford University Press, 2020.

([32]) OIM: *World employment social outlook 2018 – Greening with jobs* (Perspective sociale și asupra ocupării forței de muncă pentru 2018 la nivel mondial – Impactul ecologizării asupra locurilor de muncă), Geneva, 2018.

([33]) Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa (JO L 152, 11.6.2008, p. 1).

([34]) Cauza C-723/17, Craeynest împotriva Brussels Hoofdstedelijk Gewest, punctul 53.

([35]) Decizia (UE) 2022/591 a Parlamentului European și a Consiliului din 6 aprilie 2022 privind un Program general al Uniunii de acțiune pentru mediu până în 2030 (JO L 114, 12.4.2022, p. 22).

([36]) Avizul CESE „*Punerea în aplicare a legislației UE în materie de mediu în domeniile calității aerului, apei și deșeurilor*" (JO C 110, 22.3.2019, p. 33).

2.2.10. Prin aceasta, UE are posibilitatea de a recunoaște caracterul intergenerațional al dreptului la un mediu sănătos.

2.2.11. Nu este surprinzător că mișcările de tineret sunt deosebit de vehemente în ce privește protecția mediului, dat fiind că, din cauza efectelor negative ale degradării mediului asupra sănătății reproductive, însăși existența viitoarelor generații este în pericol. UE ar trebui să urmeze exemplul statelor membre care au introdus instituții menite să protejeze interesele generațiilor viitoare. O astfel de instituție la nivelul UE ar garanta că generațiile viitoare se bucură de beneficiile sociale și economice pe care le vor genera măsurile actuale de protejare a mediului.

Bruxelles, 27 aprilie 2023.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Oliver RÖPKE